

Povećanje njihovog udela obnovljive energije ključno je za Zapadni Balkan, ali to se mora učiniti primenom odgovarajuće tehnologije za region i uz podršku Evropske unije, tvrde Viola fon Kramon-Tobadel i Tomas Vaic.

Viola fon Kramon-Tobadel je nemačka poslanica u Evropskom parlamentu sa Zelenima.

Tomas Vaic je austrijski poslanik u Evropskom parlamentu za Zelene.

Šest zemalja Zapadnog Balkana-Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Crna Gora, Severna Makedonija i Srbija-sve su deo Evrope i sve su posvećene pridruživanju EU u budućnosti. Kao deo svog procesa integracije, postali su članovi Energetske zajednice, međuvladine organizacije koja ima za cilj stvaranje integrisanog panevropskog energetskeg tržišta. Oni su se obavezali da će svoja energetska tržišta uskladiti s EU, a prošlog novembra u Sofijskoj deklaraciji obavezali su se na ugljičnu neutralnost do 2050. Međutim, bez radikalne i brze promene, malo je nade da mogu ispuniti preuzete obaveze

Zamena uglja ... sa više uglja

Da ste imali priliku posetiti Zapadni Balkan zimi, mogli biste videti ... ponekad ništa zbog zagađenja zraka. Pored pandemije COVID-19, region je bio usred ozbiljne i dugotrajne zdravstvene krize zbog zagađenja vazduha, a mnogi gradovi u regionu imaju najgori kvalitet vazduha na našem kontinentu.

Ugalj i lignit koji se koriste za električnu energiju i grejanje odgovorni su za do 5.000 prevremenih smrti u samo 19 gradova, prema studiji UNEP -a. Prema Savezu za zdravlje i životnu sredinu, samo postrojenja na uglalj izazivaju 8 500 slučajeva bronhitisa kod dece i doprinose gubitku produktivnosti i zdravstvenim troškovima do 11,535 miliona evra.

Većina zemalja zapadnog Balkana duboko su zavisne od uglja, a zapošljavanje hiljada zavisi od lokalnih rudnika uglja i lignita. Ovo je istorijsko nasleđe, koje je, naravno, teško napustiti preko noći.

Stoga ne očekujemo da će ova promena biti laka; neće biti ni jeftino. Međutim, nema sumnje da su, bez promene proizvodnje energije, ciljevi smanjenja emisije nedostižni i da će zemlje dugoročno patiti.

Prema novoj studiji Climate Action Network Europe, proizvodnja energije je odgovorna za preko 50% svih emisija gasova sa efektom staklene bašte u svim zemljama Zapadnog Balkana; u slučaju Srbije iznosi čak 80%; na Kosovu, to je 87%.

Ove elektrane na uglalj su u lošim uslovima, koristeći zastarelu tehnologiju. Šesnaest elektrana na uglalj u regionu emituje toliko sumpor -dioksida i prašine kao 250 elektrana u 27 država članica EU.

Hidroenergija se često predstavljala kao održiva alternativa, najviše u Crnoj Gori i Albaniji. Međutim, postojeće i nove hidroenergije ocenjene su kao štetne po okolinu i ugrožavaju vodosnabdevanje lokalnog stanovništva

Protivljenje hidroelektranama, koje uključuju i lokalne aktiviste, kao i Leonarda di Kaprija, brzo se pojavilo, posebno jer se mnoge elektrane grade ili će se graditi u zaštićenim

područjima bez obzira na ljude u pogođenim regijama

U svakom slučaju, da li bi hidroelektrane uopšte mogle dugoročno da daju energiju pitanje je zbog opadanja vodostaja, kako pokazuje nedavna studija Zajedničkog istraživačkog centra EU. Tako ni hidroenergija neće pružiti brzo rešenje za dekarbonizaciju

Moglo bi se pomisliti da bi svi ovi problemi izazvali uzbunu kod lokalnih političara i evropskih aktera, ali nažalost to nije tako. Još uvek se planira niz projekata za nove elektrane na uglj. Ovi projekti su očigledno u suprotnosti sa interesima regiona i ugrožavaju ciljeve našeg kontinenta u pogledu klimatske neutralnosti

Nula do 2050. godine, ali gde dobiti do 2030. godine

Ako samo težimo linearnom smanjenju emisije gasova sa efektom staklene bašte sa današnjeg nivoa kako bismo dostigli nultu emisiju do 2050. godine, potrebno nam je smanjenje od najmanje 30% do 2030. godine u odnosu na sadašnji nivo emisije

Istraživanje CAN Europe izračunalo je šta to tačno znači za svaku od zemalja i koji nivo emisije treba postići do kraja ove decenije. U slučaju Bosne i Hercegovine, to znači nominalno smanjenje emisije preko 50% u odnosu na osnovicu iz 1990. godine

Bile bi potrebne još snažnije akcije da bi se granica porasta temperature zadržala na 1,5 ° C, kako je dogovoreno u Pariskom sporazumu, koji su potpisale sve zemlje Zapadnog Balkana, osim Kosova (koje nije moglo učestvovati kao država koja nije članica UN)

Moć transformacije Evropske unije na Zapadnom Balkanu ima svoje granice. Međutim, u energetske sektoru, svih šest zemalja su se same prijavile za jasne obaveze i ciljeve. Naš je zadatak sada osigurati da se njihove obaveze pretvore u dela

Da bi se postigli ovi ciljevi, šest vlada u regionu obavezalo se da će Energetskoj zajednici dostaviti Nacionalne energetske klimatske planove (NECP), a to je trenutno u toku.

Nacionalne vlade moraju izraditi verodostojne planove za smanjenje emisije ugljenika Nacionalni programi za razvoj i razvoj moraju sada imati ambiciozne, ali realne ciljeve. Ako vladini ciljevi padnu ispod potrebnog cilja, EU ne bi trebala prihvatiti njihove nacionalne energetske i klimatske planove. Energetskoj zajednici je potrebna jača moć da nametne nepoštovanje i jasno liderstvo sa težnjom ka neutralnosti ugljenika

Zemlje Zapadnog Balkana moraju tražiti alternativna održiva sredstva za proizvodnju energije koja ne štete stanovništvu ili životnoj sredini. Nije svaka alternativa održiva. Nova infrastruktura ne može biti cilj sam po sebi, posebno ako je skupa i štetna po životnu sredinu i društvo

Strana ulaganja takođe moraju biti zasnovana na održivim politikama zasnovanim na dokazima, a ne na kratkoročnim ili čisto geopolitičkim razmatranjima. Izveštaji Energetske zajednice pokazuju da je prelazak na obnovljive izvore energije već počeo polako, a udvostručenjem brzine dodavanja novih kapaciteta postao bi prava alternativa uglju Sredstva iz Instrumenta za pred-procenu (IPA III) i Investicionog plana za Zapadni Balkan morat će uključiti ambiciozne pomake prema obnovljivim izvorima energije i ne bismo smeli

dozvoliti izgradnju novih kapaciteta za uglj i fosilna goriva na Zapadnom Balkanu, jer bi to diskredituju svoje obaveze i buduću tranziciju dodatno otežaju

I naravno, za svaki šap je potrebna šargarepa, zbog čega snažno ohrabujemo brzo uvođenje pravednih tranzicionih planova za regione u kojima je predviđeno zatvaranje uglja i na odgovarajući način obezbedili postojeće planove

Podrška EU energetskej tranziciji trebala bi se fokusirati na obećavajuće tehnologije poput solarne energije. Potencijal za solarnu energiju je veliki u regionu, koji ima duže sunčeve sate od većine zemalja Zapadne ili Centralne Evrope

To bi moglo predstavljati ekološki prihvatljiviju i manje ugroženu alternativu hidroenergiji, pa EU stoga mora preusmeriti sredstva prema njoj kako bi iskoristila ovaj ogroman potencijal

Štaviše, EU bi trebalo da podrži šire mere za energetske efikasnost, poput izolacije zgrada. Ove akcije ne samo da bi mogle obezbediti čistu i pouzdanu energiju ljudima na Zapadnom Balkanu, već bi takođe mogle stvoriti mogućnosti za zapošljavanje na zeleno

Jednostavno moramo prestati odlagati smanjenje u narednim decenijama. Današnje vlade i današnja Evropska komisija treba da se uključe u energetskej tranziciju.

Izvor: Euractiv